

18. století v české literatuře, vědě a kultuře

- vrcholí baroko (literatura - náboženská + ústní lidová slovesnost, kramářské písně)
- ve vědě se nic závratného se neděje, vzniká pár odborných učebnic (v latině)
- stav češtiny je katastrofální

Změna nastává v 70. letech:

Marie Terezie a Josef II. vydávají své reformy a politicky a hospodářsky mění naše země
- rozvíjí se průmysl a hospodářství

Nastupuje **osvícenství** (= věda) - působit začíná řada špičkových vědců - **Ignác Born** (1742 – 1791, geolog, mineralog, chemik, zabývá se hornictvím), Mikuláš Adaukt Voigt (1733 – 1787, zakladatel numismatiky v Čechách, zajímal se o experimentální fyziku a matematiku), Gelasius Dobner (1719 – 1790, historik, zakladatel moderního dějepiscetví), Karel Rafael Ungar (1743 – 1807, knihovník, zasloužil se o rozvoj pražské univerzitní knihovny v Klementinu) aj.

- 1770 kolem I. A. Borna vznikl neformální kroužek učenců (pozdější AVČR)
- 1771 Born a spol. začínají vydávat první vědecký časopis v Čechách (německy)
- 1773 vzniká Česká soukromá učená společnost (opět kolem Borna, dnešní AV)
- 1784 přírodní vědy, fyzikální zeměpis, praktická matematika, technologie na UK – začínají se učit v němčině (už ne latina)

Jezuité a Klementinum

1622 – 1773 (150 let) tu byla univerzita jako centrum vzdělanosti a vědy

Fungovalo tu:

astronomická observatoř, Matematické muzeum, Stavovská inženýrská škola, tiskárna a nakladatelství, knihovna, obrazárna, AVU, Akademické gymnázium (v profesorském sboru se vystřídala celá řada osobností - Jungmann, Klicpera, K. I. Thám, TGM... kdo z obrozenců něco znamenal, studoval zde)

1773 byl řád zrušen

a náhle se ukázalo, že je velmi obtížné je ve školství nahradit – úroveň středního školství na rozdíl od základního prudce poklesla

Brusiči českého jazyka (puristé)

- už od dob raného baroka se mnozí vědci (mají jazykové vzdělání) a pseudovědci (jazykové vzdělání nahrazují nadšením) pokouší vrátit češtině její kvality
- mýtí cizí slova a nahrazují je neologismy - více či méně zdařilými – konec jim udělal Dobrovský, když popsal principy tvoření slov v češtině

Např.:

Jiří Konstanc (1607 - 1673)

- jezuitský kněz, učitel, misionář, překladatel, autor řady vlastních děl
- vydal *Brus jazyka českého* - podle něj se brusiči nazývají
- byl rozumný a umírněný, požadoval spíš správnou mluvu (poledne místo polodne, pivnice místo pinvice, provaz místo povraz, klobouk místo koblouk), tvorbou nových slov se zabýval jen okrajově, přesto jeho dvě slova používáme – nemocnice a mravopověstnost

Václav Jan Rosa (asi 1630 – 1689)

- studovaný právník, autor česky pasné, nepřilíš zdařilé, ale oblíbené poezie
- věnoval se studiu mluvnice - *Čechořečnost* (lat.) – s mnoho neologismy
 - také navrhoval zrušit spřežky a místo *dia, tia, nia* a *ie* psát *d'a, t'a, ňa* či *ě*.

Jan Václav Pohl (1720 – 1790)

- nejvýznamnější gramatik pozdního baroka a počínajícího obrození
- vyučoval češtinu na rakouské vojenské akademii, češtinu učil také budoucího císaře Josefa II. (ačkoliv sám česky mluvil chatrně)
- napsal českou gramatiku, v té době velmi oblíbenou (vyšla 4x) i puristický slovník
- navrhl pravopisnou reformu (vcelku reálnou)
- některé jeho neologismy používáme dodnes: pád, příslovce, spojka, samohláska, dvojhláska, sloveso...